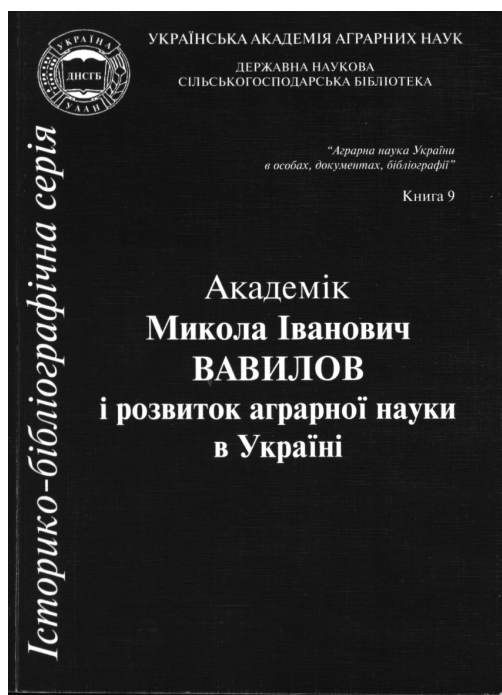

Дерлеменко Таміла Федорівна,
зав. сектора наукової бібліографії та
біографістики ДНСГБ УААН
(м. Київ)

До 120-річчя від дня народження

ІСТОРІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА М.І. ВАВИЛОВА

Однією з перших фундаментальних робіт початку ХХІ століття з історії аграрної науки в Україні стало комплексне історико-бібліографічне дослідження, здійснене колективом провідних учених науково-дослідних установ Національної академії наук України, Української академії аграрних наук, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН, Полтавської

державної аграрної академії. За результатами підготовлено наукове видання *"Академік Микола Іванович Вавилов і розвиток аграрної науки в Україні: Зб. іст.-наук. нарисів, документів, біобібліогр. матеріалів / УААН. ДНСГБ; Уклад.: М.В.Зубець, В.А.Вергунов, В.М.Самородов, Т.Ф.Дерлеменко; Наук, ред.: В.А.Вергунов, В.М.Самородов. – К., 2005. – 578 с.; порт. – (Іст.-бібліогр. сер. „Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії”; Кн. 9 / ДНСГБ УААН)"*.

В історії вітчизняної науки Микола Іванович Вавилов (1887-1943 рр.) займає чільне місце серед найвизначніших учених і громадських діячів ХХ століття. Це був науковець планетарного масштабу, ідеї якого й досі захоплюють учених і впливають на розвиток біологічної та аграрної наук. Щоб перебудувати вітчизняне землеробство в умовах зламу старого укладу і подолання розрухи, М.І. Вавилову довелося бути одночасно вченим-

агрономом і організатором сільськогосподарської науки (перший президент ВАСГНІЛ, керівник мережі дослідних станцій та опорних пунктів, директор основних наукових центрів з прикладної ботаніки і генетики); селекціонером і географом; мандрівником і представником СРСР у зарубіжних країнах з питань імпорту насіння, машин, обладнання; істориком аграрної науки.

Особливе значення академік М.І. Вавилов надавав контактам з науковими установами та вченими-агрономами України. Він завжди підкреслював, що саме вони сприяли його становленню як ученого. В Україні Микола Іванович багато зробив для розвитку генетико-селекційних і ботанічних досліджень. З нашою країною М.І. Вавилова пов'язують: практика на Полтавській дослідній станції у 1910–1911 рр.; участь в роботі Першого Всеросійського з'їзду селекціонерів (1912 рік, м.Харків); численні відрядження до Української станції Всеросійського інституту рослин, інших науково-дослідних установ (1922–1940 рр.). Деякі праці ученого вперше опубліковані в Україні, наприклад, у полтавському журналі „Хуторянин” (1910 р.). М.І. Вавилов був одним із перших, хто започаткував генетику і селекцію в Україні. У 1923 р. при Всеукраїнській академії наук (ВУАН) була створена комісія з експериментальної біології і генетики, в роботі якої брав участь Микола Іванович. У 1929 році М.І. Вавилов був обраний академіком ВУАН. Плідні стосунки ученого з Україною тривали протягом 30-х років. Значну роль відіграв М.І. Вавилов у становленні багатьох наукових аграрних установ України.

Зазначений збірник у першому розділі *“Аграрна наука України на межі тисячоліть в контексті наукової спадщини академіка М.І.Вавилова”* вміщує науково-історичні статті, нариси провідних українських учених, які висвітлюють значення наукової спадщини М.І.Вавилова для розвитку різних аспектів генетичних і селекційних досліджень в Україні, розкривають багатогранну його діяльність як історика науки, популяризатора наукових сільськогосподарських знань, бібліографічної інформації.

Другий розділ *“№-І-Вавилов і аграрна наука України першої половини*

XX століття" подає перелік 99 листів (1911 - 1940 рр.) до вчених – українських колеґ М.І. Вавилова. Ці документи повніше розкривають образ і окреслюють шлях розвитку української аграрної науки. Вчений розглядав листування з державними і науковими діячами як можливість ефективніше розв'язувати актуальні проблеми. У цьому ж розділі вміщено спогади його соратників - академіків О.Н. Соколовського, М.М. Кулешова, С.М. Гершензона та інших, представлені вітальні адреси М.І. Вавилова Полтавській сільськогосподарській дослідній станції. „Показчик географічних назв України" до епістолярної спадщини академіка (понад 150 назв) доповнює уявлення читача про зв'язки М.І.Вавилова з українськими науково-дослідними установами та окремими вченими в різних регіонах України.

Історія агрономії, генетики та селекції першої половини XX століття, життя та діяльність вчених-аграріїв цього трагічного періоду ще повністю не досліджені й не описані, тому у збірці наведено короткі біографічні відомості про 123 діячів аграрної науки України – соратників М.І. Вавилова, багато з яких свого часу були забуті, репресовані або насильницьки відлучені від науки і їх імена не потрапили ні до енциклопедичних, ні до довідкових видань радянських часів.

У третьому розділі вміщено науково-допоміжний біобібліографічний показчик *“Академік М.І.Вавилов і аграрна наука України”*, який складається з трьох частин. Перша - це , Дронологічний показчик праць М.І.Вавилова стосовно аграрної науки України", до якого вибірково включено 78 основних праць М.І.Вавилова, на сторінках яких 593 рази згадується Україна. У другій частині відображена література (410 джерел за 1911-2004 рр.) про життя та діяльність М.І.Вавилова, пов'язана з аграрною наукою України та її діячами. Третя частина містить підбірку архівних документів.

Завершує видання четвертий розділ **„Україна вшановує М.І.Вавилова”**. Тут подаються статті, перелік опублікованих українських

поезій, присвячених Миколі Івановичу, фотографії про вшанування пам'яті М.І.Вавилова на Полтавщині тощо.

Збірка „Академік М.І.Вавилов і розвиток аграрної науки в Україні” сприятиме подальшому поширенню історико-наукових досліджень творчості М.І. Вавилова, введенню його наукової спадщини у більш широкий науковий обіг і буде корисною для всіх, хто розбудовує сучасну аграрну науку, творить і відновлює її історію. Життя М.І.Вавилова - великий подвиг ученого, якого по праву можна назвати громадянином світу, що заслужив любов і шану українського народу.